

HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 9258

Tarih : 22.11.2024

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Çalışma Yaşamının Düzenlenmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına
İlişkin Kanun Teklifim gerekçesi ile birlikte ekte sunulmuştur.

Gereğini saygılarımla arz ederim. 22/11/2024

Öznur Bartin
Hakkâri Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler
Esas Komisyon	Plan ve Bütçe
Tarih: 25-11-2024	Esas No: 2/2708

T B M M KANUNLAR ve KARARLAR BSK LIGI
2 2 Kasim 2024
Numara,

T B M M GENEL EVRAK
2 2 Kasim 2024
No: 1535280

GENEL GEREKÇE

Dünya çapında gelir eşitsizliği, küresel ekonomik sistemin en derin ve yapısal sorunlarından biri haline gelmiştir. 2022 yılında yayımlanan Dünya Eşitsizlik Raporu, dünyadaki gelir dağılımının son derece adaletsiz olduğunu gözler önüne sermektedir. Rapora göre, dünya genelindeki tüm gelirin %52'si en yüksek gelir grubundaki %10'luk kesim tarafından paylaşılmakta, buna karşılık dünya nüfusunun %52'si toplam gelirin yalnızca %8,5'ini almaktadır. Aynı şekilde, en yüksek gelir grubundaki %10'luk kesim toplam servetin %70'ine sahipken, en yoksul %50'lik nüfus toplam servetin yalnızca %2'sine sahiptir.

Ancak ülkemizde, küresel gelir eşitsizliği tablosunda, bu oranların çok daha olumsuz bir şekilde yansıdığı bir ülke olarak öne çıkmaktadır. OECD verilerine göre, ülkemiz gelir eşitsizliği açısından Meksika, Şili ve Kosta Rika'nın ardından dördüncü sırada yer almaktadır. Bu durum, ülkenin küresel ölçekte gelir eşitsizliğini en derinden yaşayan ülkelerden biri olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır. Gelir eşitsizliğinin bu denli yüksek olması, sadece sosyal ve ekonomik eşitsizliği derinleştirmekle kalmaz, aynı zamanda ülkenin genel refah seviyesinin paylaşımında ciddi adaletsizliklere yol açmaktadır.

Ülkedeki gelir eşitsizliğini dengeleyecek adil bir vergi sistemi, büyük bir aciliyet taşımaktadır. Mevcut vergi sistemi, gelir vergisi yükünü çoğunlukla ücretler ve ticari kazançlar üzerinden toplarken, servet ve mali servetler üzerindeki vergi yükünü minimumda tutmaktadır. Gelir ve servet eşitsizliğini giderecek, daha adil bir vergi sistemine geçiş, sadece sosyal adaletin sağlanması için değil, ekonomik istikrar açısından da zorunludur. Vergi sisteminin yeniden yapılandırılması, ekonomideki büyük servet birikimlerini dikkate alarak, vergi yükünün daha eşit bir şekilde dağılmasını sağlamak adına gereklidir.

Günümüzde, vergi oranları büyük ölçüde ücretler üzerinden toplanmakta, servet vergilendirilmesi ise çok düşük seviyelerde kalmaktadır. Bu durum, ekonomik olarak daha güçlü kesimlerin vergi yükünden kaçmasını kolaylaştırırken, düşük gelirli kesimlerin üzerindeki vergi yükü giderek artmaktadır. Örneğin, ülkemizde ücretliler, gelir vergisi tarifesinde oldukça yüksek oranlarla karşı karşıyadır. Oysa servet üzerindeki vergi oranları çok daha düşüktür. Bu çelişki, ülke genelinde gelir dağılımındaki dengesizliği daha da derinleştirmektedir.

Uluslararası düzeyde, emeğin gelir içindeki payı ve işçi ücretlerinin büyümedeki rolü, ekonomik adaletin en önemli göstergelerinden biridir. OECD verilerine göre, ülkeler arasındaki ücret gelirleri ortalamasına bakıldığında, ülkede milli gelirin yalnızca %30'u ücret gelirlerinden oluşmaktadır. Bu oran, OECD ve AB ortalamalarının oldukça gerisindedir. Örneğin, OECD ülkelerinde ücretlerin milli gelir içindeki payı ortalama %55 civarındayken, AB ülkelerinde bu oran %65'lere ulaşmaktadır. Ülkedeki bu fark, emekçi sınıfının milli gelirden aldığı payın ne denli düşük olduğunu göstermektedir.

Dahası, ülkedeki asgari ücretle geçinen kişi sayısının yüksekliği de önemli bir sorundur. Ülkemizde çalışanların büyük bir bölümü asgari ücretle çalışmakta, bu ücretin ise çoğunlukla açlık sınırının altında kaldığı bir gerçektir. 2024 itibarıyla asgari ücret, açlık sınırının ve hatta yoksulluk sınırının altında belirlenmiştir. Bu durum hem bireysel hem de ailevi ekonomik dengeleri olumsuz etkilemekte, çalışanlar üzerinde büyük bir mali yük yaratmaktadır. **2025 yılı itibarıyla asgari ücretin 35.000 TL olması**, bu sorunu hafifletmeye yönelik önemli bir adımdır ve işçilerin yaşam standardını yükseltmeyi hedefler.

Sendikal haklar, işçi sınıfının haklarının korunması ve ekonomik eşitsizliğin azaltılması noktasında kritik bir rol oynamaktadır. Ülkede işçilerin sendikal haklardan yararlanma oranı oldukça düşüktür. Çalışanların yalnızca %9'u toplu iş sözleşmesinden faydalanırken, Avrupa ülkelerinde bu oran %80'lere kadar çıkmaktadır. Bu durum, işçilerin haklarını savunma noktasında karşılaştıkları engelleri ve sendikal örgütlenmenin önündeki zorlukları gözler önüne sermektedir.

Sendikal hakların güçlendirilmesi, sadece ekonomik eşitsizliği azaltmakla kalmaz, aynı zamanda işçi haklarının güvence altına alınmasına da yardımcı olur. Ülkedeki sendikal örgütlenme oranlarının artırılması için engellerin kaldırılması ve işçilerin haklarını savunmalarına olanak tanıyacak bir ortamın oluşturulması gerekmektedir.

Yukarıda belirtilen eşitsizlikleri azaltmak ve adil bir gelir paylaşımını sağlamak amacıyla, bazı önerilerde bulunmaktayız. Bu öneriler, vergi reformunu içeriyor ve hem doğrudan hem de dolaylı vergilerde iyileştirmeler yapılmasını gerektiriyor.

- **Vergi Dilimlerinde Adalet Sağlanmalıdır:** Ücretliler için gelir vergisi tarifesinde uygulanan oranlar, çoğu zaman çalışanları mağdur etmektedir. 2002 yılında asgari ücretin 17 katı olan gelir vergisi tarifesinin ilk basamağı, günümüzde yalnızca 5,5 katına düşmüştür. Vergi dilimlerinin daha adil hale getirilmesi ve ilk vergi diliminin asgari ücretin 10 katı seviyelerine çıkarılması, işçilerin üzerindeki vergi yükünü azaltacaktır.
- **Asgari Ücretin Vergi Matrahından Çıkarılması:** 2022 yılında asgari ücretin gelir ve damga vergisi istisnası kapsamına alınması, ancak bunun vergi matrahına dahil edilmesi, işçilerin beklediği vergi yükünün azalmasını sağlamamıştır. Asgari ücret istisnası, vergi matrahından indirim şeklinde uygulanmalıdır.
- **Sosyo-Ekonomik Durum Göz Önünde Bulundurulmalıdır:** Vergi dilimlerinin ve oranlarının, işçilerin ailevi ve sosyo-ekonomik durumuna göre yeniden yapılandırılması gerekmektedir. OECD ülkelerinde, kişilerin medeni durumları ve çocuk sayıları dikkate alınarak farklı vergi dilimleri uygulanırken, ülkemizde bu durum göz ardı edilmektedir.
- **KDV İndirimi ve Temel Tüketim Mallarından Sıfırlama:** Temel harcamalar için alınan KDV oranı %1'e indirilmeli, temel tüketim mallarından alınan KDV sıfırlanmalıdır. Bu sayede, çalışanların gelirlerinden yapılan kesintiler azaltılabilir.
- **İşçi SGK Prim Kesintilerinin %5'i Bütçeden Karşılanmalıdır:** İşverenlere sağlanan sosyal güvenlik prim desteği, benzeri şekilde işçilere de sağlanmalıdır. İşçilerin SGK prim paylarının %5'i, devlet tarafından karşılanarak, işçilerin hak ettikleri payı almaları sağlanmalıdır.

Kayıt dışı ekonomi, ülkede vergi kaybına ve sosyal güvenlik prim kaybına yol açan büyük bir sorundur. Kayıt dışı istihdam oranı %30 seviyelerinde iken, kayıt dışı ekonomi büyüklüğü %25 civarındadır. Bu, vergi kaybına yol açmakta ve kayıtlı çalışanlar üzerinde ek mali yük oluşturmaktadır. Kayıt dışı istihdamla mücadelede en etkili yol, sendikal örgütlenmenin artırılmasıdır. Sendikal örgütlenme, çalışanların haklarını güvence altına alırken, kayıt dışı ekonominin de önüne geçilmesine yol açacaktır.

Ülkemizde emekli maaşlarının büyük bir kısmı, asgari ücretin çok altındadır. En düşük emekli maaşının **asgari ücret seviyesine çekilmesi**, emeklilerin insanca bir yaşam sürmesi açısından hayati önem taşımaktadır. Emekli aylıklarının hesaplanmasında büyüme oranlarının dikkate alınması ve intibak düzenlemelerinin yapılması gerekmektedir.

Yukarıda belirtilen tüm önerilerin hayata geçirilmesi, ülkedeki gelir eşitsizliğini azaltmak ve ekonomik adaleti sağlamak için kritik öneme sahiptir. Bu kapsamda, TBMM'ye sunduğumuz vergi kanun teklifi, emek kesiminin talepleri doğrultusunda yeniden gözden geçirilmeli, daha adil bir vergi sistemi kurulmalıdır. Teklifte yer alan düzenlemeler, gelir ve servet dağılımındaki eşitsizliği gidermeyi amaçlayan bir dizi reformu içermektedir. Bu reformlar, vergi sisteminin yeniden yapılandırılması, ücretlerin milli gelirdeki payının artırılması ve emekçilerin sosyal güvenlik haklarının güçlendirilmesi gibi temel hedeflere ulaşmayı amaçlamaktadır.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1: Bu düzenleme, yüksek gelir gruplarını daha fazla vergilendirerek gelir adaletsizliğini azaltmayı ve devletin gelirlerini artırmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, gelir vergisi oranlarının yükseltilmesi, toplumun daha adil bir şekilde vergilendirilmesini sağlar ve devletin sosyal yardım politikalarını finanse etmeye yardımcı olacaktır. Asgari gelir seviyesindeki kişilerin vergi dışı bırakılması, düşük gelirli yurttaşları koruyarak sosyal dengeyi sağlar.

MADDE 2: Konutların elektrik, su ve doğal gaz tüketimi gibi temel hizmetlere ilişkin vergi muafiyetlerinin genişletilmesi, halkın yaşam standartlarını yükseltmeye yardımcı olur ve düşük gelirli kesimlerin yaşam maliyetlerini azaltır. Temel ihtiyaç maddeleri üzerindeki vergi yükünü hafifletmek, yurttaşların bu hizmetlerden daha uygun fiyatlarla yararlanmasını sağlar.

MADDE 3: Temel tüketim maddelerinin ve temel hizmetlerin (eğitim, sağlık, ulaştırma, iletişim gibi) vergi oranlarının düşürülmesi, yurttaşların bu alandaki harcamalarını azaltarak daha ulaşılabilir hale getirilmesini sağlar. Özellikle düşük gelirli aileler için bu düzenleme önemli bir fayda sağlar.

MADDE 4: Komisyonca belirlenen asgari ücretlerin vergi, harç ve diğer yüklerden muaf tutulması, işçilerin maaşlarının daha büyük bir kısmının elinde kalmasını sağlar. Bu düzenleme, işçilerin refah seviyesini artırmaya yönelik bir adımdır.

MADDE 5: Asgari ücretin artmasıyla birlikte, işverenlerin işçi başına uygulayacağı cezaların artırılması, işçi haklarının korunmasına yönelik daha sıkı bir denetim ve caydırıcılık sağlar. Bu, işçi hakları ihlallerinin önüne geçilmesine yardımcı olur.

MADDE 6: 2025 yılı için asgari ücretin brüt tutarının en az 35.000 TL olarak belirlenmesi, ülke ekonomisinin hızla artan enflasyon ve yaşam maliyetleri karşısında işçilerin alım gücünü artırmayı amaçlar.

MADDE 7: Gayri safi yurtiçi hasıla gelişme hızının %80'inin baz alınarak yapılan bu değişiklik, ekonominin daha hızlı büyüdüğü dönemlerde sigorta primleri ve uygulamaları için daha güçlü bir temel oluşturur. Bu, sosyal sigorta sisteminin sürdürülebilirliğini artırır.

MADDE 8: Aylık bağlama oranının %70 olarak belirlenmesi, sigortalıların daha yüksek emeklilik gelirlerine ulaşmalarını sağlar. Ayrıca, 9000 günden fazla prim ödeyenler için ek bir artış yapılması, uzun yıllar boyunca sigorta primlerini ödeyen çalışanları ödüllendirir.

MADDE 9: Asgari ücretle çalışan sigortalıların prime esas kazançlarının artırılması, sigorta sisteminin güçlenmesine yardımcı olur. Bu değişiklik, özellikle düşük gelirli çalışanların sigorta primleriyle ilgili daha adil bir sistemin kurulmasını amaçlar.

MADDE 10: Hazine tarafından karşılanacak prim desteği, asgari ücretle çalışan kişilerin sosyal güvenlik sistemine katkı yapmalarını teşvik eder ve bu kişilerin sosyal güvencelerini sağlamlaştırır.

MADDE 11: Sigortalıların yaşlılık aylıklarının yeniden hesaplanması, adil bir emeklilik sistemi sağlamak için gereklidir. Bu değişiklik, geçmiş yıllarda düşük emekli maaşı alan kişilerin maaşlarının iyileştirilmesine ve yaşlılık maaşlarının enflasyona göre daha iyi bir seviyeye çekilmesine olanak tanır.

MADDE 12: Sendikaların toplu iş sözleşmesi yapma oranlarını artıran bu değişiklik, işçilerin daha güçlü bir şekilde toplu sözleşmeler yapabilmelerini sağlar. Sendika üyeliği teşvik edilirken, işçilerin hakları daha etkin bir şekilde savunulabilir.

MADDE 13- Yürürlük maddesidir.

MADDE 14- Yürütme maddesidir.

ÇALIŞMA YAŞAMININ DÜZENLENMESİ AMACIYLA BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA İLİŞKİN KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 103'üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"MADDE 103- Gelir vergisine tabi gelirler, asgari ücret gelirleri hariç olmak üzere,

450.000 TL'ye kadar	%10
1.000.000 TL'nin 450.000 TL'si için 45.000 TL, fazlası	%15
2.000.000 TL'nin 1.000.000 TL'si için 127.500 TL, fazlası	%30
6.000.000 TL'nin 2.000.000 TL'si için 427.500 TL, fazlası	%45

oranında vergilendirilir. Harcamaları, taşınır ve taşınmazları ile bunlardan doğan hakları da dikkate alınarak, Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenecek test yöntemleri ve veriler kullanılarak tespit edilecek aile içindeki gelirinin kişi başına düşen aylık tutarı, 20.000 TL'nin altında bulunan kişiler, gelir vergisinden muaf sayılır."

MADDE 2- 25/10/1984 tarihli ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun 17'nci maddesinin (2) numaralı fıkrasına aşağıdaki bent eklenmiştir.

"f) Konutların elektrik, su, doğal gaz tüketimine ilişkin temin hizmetleri ve teslimleri."

MADDE 3- 3065 sayılı Kanunun 28 inci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

"Kapsamı ve sınırları Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ile Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığınca ortaklaşa tespit edilen temel tüketim maddelerinin teslimi ile eğitim, sağlık, ulaştırma, iletişim ve iktisadi işletmelerin kiraya veren olduğu konut kiralama hizmetlerinde katma değer vergisi oranı, %1 olarak uygulanır."

MADDE 4- 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 39 uncu maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

"Komisyonca belirlenen bu ücretler, her türlü vergi, resim ve harçtan istisna tutulur."

MADDE 5- 4857 sayılı Kanunun 102'nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan "her işçi ve her ay için yüzyirmibeş Türk Lirası idari para cezası" ibaresi "her işçi ve her ay için elli bin Türk Lirası idari para cezası" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 6- 4857 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

"GEÇİCİ MADDE 12- 39 uncu madde uyarınca belirlenecek asgari ücretin 2025 yılı brüt tutarı, 35.000 Türk lirasından az olamaz."

MADDE 7- 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının (29) numaralı bendinde yer alan "sabit fiyatlarla gayri safi yurtiçi hasıla gelişme hızının %30'unun" ibaresi "sabit fiyatlarla gayri safi yurtiçi hasıla gelişme hızının %80'inin" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 8- 5510 sayılı Kanunun 29 uncu maddesinin üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Aylık bağlama oranı %70'tir. Aylık bağlama oranı, prim ödeme gün sayısı 9000 günden fazla olanlar için söz konusu süreyi aşan her 360 gün için %2 eklenerek hesaplanır. Bu hesaplamada 360 günden eksik süreler orantılı olarak dikkate alınır. Ancak her hâlde aylık bağlama oranı %90'ı geçemez."

MADDE 9- 5510 sayılı Kanunun ek 19 uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan “12.500 Türk lirasından” ibaresi “cari yıl için belirlenen net asgari ücret tutarından” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 10- 5510 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 24- Bu Kanunun 4’üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında asgari ücretle çalışan sigortalıların prime esas kazançları üzerinden hesaplanacak prim tutarlarının yüzde 5’i Hazinece karşılır.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Kurumun görüşü alınarak Bakanlık tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.”

MADDE 11- 5510 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 105- Son tahsis talep tarihi bakılmaksızın, 506 sayılı Kanunun mülga hükümleri uyarınca gösterge sistemine göre bağlanan yaşlılık aylıkları bu madde hükümlerine göre yeniden hesaplanır.

Sigortalının yaşlılık aylığı bağlama oranının belirlenmesinde %70 taban aylık bağlama oranı esas alınır. Taban aylık bağlama oranı, sigortalının tahsis talep tarihi itibarıyla 9000 günden fazla ödediği her 360 günlük yaşlılık sigortası primi için (2)’şer artırılır.

Yaşlılık aylığının aylık bağlama oranı %90’dan fazla olamaz.

Bu maddeye göre hesaplanan aylıklar için geriye yönelik herhangi bir ödeme yapılmaz.”

MADDE 12- 18/10/2012 tarihli ve 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununun 41 inci maddesinin birinci ve beşinci fıkralarında yer alan “yüzde birinin” ibareleri “binde beşinin” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 13- Bu Kanunun,

a) 1 inci maddesi 1/1/2025 tarihinden itibaren elde edilen gelirlere uygulanmak üzere yayımı tarihinde,

b) Diğer maddeleri yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 14- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.